

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО**

Танська Людмила Вацлавівна

УДК 008 + 312.421 + 316.733

**ГАРМОНІЗАЦІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОЕКТ**

Спеціальність 26.00. 01 – Теорія та історія культури (культурологія)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата культурології

Київ – 2023

Дисертацією є кваліфікована наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано на кафедрі туризму, документних та міжкультурних комунікацій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (Київ).

Науковий керівник: доктор філософських наук, професор
Барна Наталія Віталіївна,
Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна» (Київ),
директор Інституту філології та масових комунікацій

Офіційні опоненти: доктор культурології, професор
Степанова Олена Анатоліївна,
Київський національний університет
технологій та дизайну (Київ),
професор кафедри туризму та
готельно-ресторанного бізнесу;

кандидат культурології, професор
Горбань Юрій Іванович,
Київський національний
університет культури і мистецтв (Київ),
професор кафедри інформаційних технологій

Захист відбудеться «12 » грудня 2023 року о 14:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.005.02 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук у Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського за адресою: 01001, м. Київ, вул. Архітектора Городецького, 1–3/11, четвертий поверх, фойє Малого залу.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського за адресою: 01001, м. Київ, вул. Архітектора Городецького, 1–3/11.

Автореферат розіслано « » листопада 2023 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат філософських наук

Микола ФЕДОРЕНКО

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У культурі ХХ–ХХІ століть радикально змінилися горизонти, бачення, а також критерії, парадигми культурної діяльності людини, зокрема глобалізаційні процеси. Глобалізація культури є найменш опрацьованим і здебільшого ще недостатньо вивченим сегментом наукових досліджень. У соціогуманітарному просторі продовжуються дискусії щодо провідних механізмів гармонізації трансформаційних процесів у культурі, де велике значення мають такі параметри культуротворчості, як трансгуманітарне, глобальне, локальне, транснаціональне. Зрештою, окреслено такі чинники, як естетична ідентичність акторів глобалізації та все те, що характеризує єдність людини й світу, людини й універсуму, людини та природи.

Глобалізацію культури розглянуто надзвичайно амбівалентно. Так, глобалізація спричиняє гомогенізацію і переплавлення в одній національній культурі всіх інших культур, а також, навпаки, у культурі виникає відповідь на гомогенізацію як транснаціональну активність, що є альтерглобалістичним проектом, у якому одночасно нівелюються національні якості культури та утворюється гетерогенність глобалізаційних процесів. Тобто будь-яка гомогенізація корелює з гетерогенністю культуротворчості. Особливу роль відіграє естетичний чинник як тотальний імпульс гармонізації як гомогенізації, так і гетерогенного чинника культурогенезу. Отже, естетична реальність культуротворчості визначає себе як універсальний принцип гармонії, гомеостазу, композитності та композиційності соціальних систем.

Теоретики глобалізації концентрують свою увагу на соціальних, культурних, ідеологічних, політичних, економічних та інших вимірах культуротворчості, оскільки естетичний вимір як інтегративно-гармонізувальний принцип майже не потрапляє до кола наукових інтересів. Так, глобалізацію культури розглянуто в працях Р. Робертсона, В. Бергера, Е. Смітта, А. Апандурея та ін. Дослідники з Великої Британії Д. Гелд, Е. Мак Грю, Д. Голдблатт, Д. Перратон вивчають феномен глобалізації як цивілізаційно-культурну динаміку. Соціологи французької школи, зокрема Д. Мартен, Ж.-Л. Мецжер, Ф. П'єр акцентують увагу саме на нерівності та геополітичних проблемах глобалізму як світового явища.

Феномен глобалізації інколи трактують як позаісторичний ідеологічний конструкт, який так чи інакше описано в контексті американської, європейської моделі всесвітнього розвитку економіки, політики, релігії, соціології. Відносини культур по осі Схід – Захід, або Південь – Північ свідчать про те, що сам феномен культури все більше й більше залишається метафоричним і не дає достатньо простору для адекватного осмислення й функціонування культури як феномена глобального людського гурту, або соціальної спів'єдності. Усі ці моделі культуротворчості позначено в межах відносин природа – культура, коли культуру розглядають як «оброблення» природи; діалог культур (культура – культура) та екологічне сприйняття (природа – «культура – культура» – культура).

Екологічна модель збагачує стадію культурного діалогу, робить природу епіцентром сучасних гармонізаційних витоків культуротворення, де проєктно-прогностичні алгоритми набувають естетичних ознак метаекологічного підходу.

Розгорнутий діалог культур визначається як інтеракція та пошуки консенсусу. Інтерпретація глобалізації, зазвичай, закінчується цією інтерактивною фазою, характеризує, досвід європейських національних культур, держав із їхнім індивідуалістичним образом геополітичного лібералізму, що свідчить про гармонію суто європейського зразка як «сталого розвитку». Утім «імперія людини» як цивілізаційний імпульс глобалізації потребує вже в моделях Римського клубу виходу за межі екстенсивної метрики та гармонізації культуротворчості на підставах передбачення екомайбутнього.

Відносини культура – культури, які активно формуються, починаючи із Середньовіччя, виносять на поверхню культурних ініціатив креативістські мотиви, пов'язані з тим, що гетерохтонія та гетеротопія культурного розвитку завжди крокують із гетерогенними процесами, де осмислення реальності визначається як еквівакація, тобто двоосмисленість з позиції абсолюту і з позиції профанної культури.

П. Бергер і С. Хантінгтон є одними з пріоритетних авторів, що говорять про культурну динаміку глобалізації. Глобальна культура розглядається як певний синтетичний феномен, який охоплює низку чинників соціокультурної інтеграції і водночас визначається такими концептами, як вірування, цінності, образ життя, повсякдення, культура існування тощо. Адже ці автори подають, здебільшого, глобальність культури як доказ того, що це суто європейський феномен, пов'язаний, зазвичай, із транскультурною активністю Північної Америки. Вони не приховують свого враження від цієї культури, і вважається, що американці – це не лише космополіти з вузькими інтересами, а, навпаки, - це ті глобальні інтелектуали, які проводять селекцію і певну редукцію культур, визначають у них локуси, або модуси гомогенності. За моделями, що пропонують ці вчені, культури інтегруються в межах таких концептів, як вчення про права людини, концепцію фемінізму, захист навколишнього середовища, мультикультуралізм.

Зрештою, уже на більш фундаментальному рівні глобальної культури постає масова культура, яка продукує індустрію розгорнутої інфраструктури видовищ і всього того, що сприяє культу споживання цінностей. Отже, масова культура поширюється зусиллями різних масових рухів. Це рух екологів, феміністок, борців за право людини, тут особливого значення набувають протестантизм, євангелістський рух загалом, звернення до світських релігій, що змінює ставлення людей до сім'ї, системи виховання. Тобто, той підтекст, який З. Бауман осмислює як «опустелювання місць», що приходить у постмодерністську культуру, розкриває те, що саме тут протестантизм вбачає адекватну реальність для втілення своїх ідеалів. Саме євангелічний протестантизм націлює дух національної культури на те, щоб визначалась особистість, відбувалося гендерне рівноправ'я, створювалися різні громадські організації, які фактично і стають одним із буферів гармонізації глобалістської моделі культури.

Отже, увесь контекст екологічних, геополітичних, модельно-проектних і прогностичних підходів важливо окреслити в межах не сумативного і не метафоричного, як це робить З. Бауман та інші автори, презентування акторів глобалізації культури, що задають парадигми різних альтернатив глобалізації, а визначити їх у межах тієї методологічної конструкції, яка тяжіє до тих процесів, які можна позначити як соціокультурні проекти. Соціокультурний проект завжди пов'язаний із естетикою, мистецтвом, соціальним дизайном як специфічною формою людської діяльності, що стає модельним принципом аналізу глобалізаційних процесів культури загалом. Ідеться про тотальну естетизацію й артизацію культуротворчості, де гармонія як естетична категорія стає центральним концептом осмислення цілісності культури в межах її динамічних змін і трансформацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах комплексної програми Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» та науково-дослідної теми «Соціально-політичні та інформаційно-комунікаційні проблеми становлення глобального суспільства» (№ 0/10U006273) і відповідно до наукової теми «Масово-комунікаційні процеси в сучасному світі» Інституту філології та масових комунікацій, а також відповідно до планів наукової роботи кафедри туризму, документних та міжкультурних комунікацій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (протокол №3 від 12.04.2015 р.).

Мета дослідження: визначити принципи гармонізації проектних ініціатив у контексті трансформаційних процесів у культурі сучасності. Досягнення заявленої мети передбачає розв'язання низки конкретних **завдань**:

- здійснити аналіз історіографії з обраної проблеми культуротворчих і гармонізаційних ініціатив глобалізаційних процесів;
- визначити естетичні, поетичні та риторичні механізми образної трансформації культури в контексті проектних парадигм гармонізації глобалізаційних процесів;
- охарактеризувати естетичну категорію «гармонія» як чинник культуротворчості;
- охарактеризувати глобалізаційні процеси як проектно-модельний симбіоз культуротворчості;
- з'ясувати місце і роль модернізації, транзитології та прискореного розвитку як моделі глобалізації простору культури;
- здійснити аналіз гармонізаційних тенденцій глобалізації в просторі альтернативних моделей інтеграції культурно-історичного потенціалу.

Об'єкт дослідження: проектний простір глобалізаційних процесів культури як соціокультурна цілісність.

Предмет дослідження: еволюція проектних стратегій у соціокультурному просторі гармонізації глобалізаційних процесів культури.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використано такі філософські методи, як трансцендентальний, феноменологічний, діалектичний.

Трансцендентальний метод надає можливість порушити питання, як можливе щось. Феноменологічний метод сприяє визначенню поля виявлення цих можливостей в культурі. Діалектичний метод дозволяє охарактеризувати межі і засоби трансформації суперечностей, зміну феноменів культури від одного стану буття до іншого, що описується такими категоріями, як мутація, трансмутація, інтеграція, локалізація тощо. Щодо гармонізувальних інтенцій культуротворення, то гармонія можлива, гармонія здійсненна і гармонія втрачена конкретизуються завдяки трансцендентальному, феноменологічному і діалектичному методам дослідження.

У роботі застосовано й компаративістський і системний підходи. Зокрема, актуальним є полісистемний підхід, згідно з яким актори глобалізаційних процесів постають як продуценти в контексті різних систем культури. Залучено також синхронний і діахронний методи, на основі яких об'єкти розглядаються в статиці й динаміці, характеризуються соціологічні, політичні, етичні, естетичні, мистецькі ознаки феноменів культури, яка перебуває у процесі глобалізації.

Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці з таких проблем.

— питання глобалізації культури (Є. Андорс, З. Бауман, В. Бергер, Ф. Джеймисон, Т. Лукман);

— феномен глобалізації як цивілізаційно-культурна динаміка (Д. Гелд, Д. Голдблатт, Е. Мак Грю, Д. Перратон);

— нерівність і геополітичні проблеми глобалізму як світове явище (Д. Мартен, Ж.-Л. Мецжер, Ф. П'єр);

— модернізація національних економік (О. Биков, Л. Вардомський, В. Дурнев, Л. Зевін, С. Колчин, Л. Коськова);

— культура як світоглядна цілісність (А. Бадан, С. Кримський, М. Попович);

— екологічна проблематика в контексті глобалізації (А. Толстоухов);

— проблеми цивілізаційно-глобалізаційні та глобалізаційні альтернативи (В. Андрущенко, А. Арєф'єва, С. Безклітний, З. Бжезінський, Є. Бистрицький, О. Зінкевич);

— розвиток української культури в контексті етичних, естетичних, екологічних проблем (Ю. Афанасьєв, М. Бровко, О. Білий, Ю. Легенький, В. Личкова, В. Малахов, Г. Меднікова).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертації вперше виявлено естетичний аспект проєктних стратегій у контексті глобалізації культури як формотворчих настанов культури постсучасності.

Наукову новизну отриманих результатів розкрито в таких положеннях, що винесено на захист:

Уперше:

– Визначено концепт гармонізації як генеративну парадигму, яка окреслює перехід від плюралізму і тотальної плюральності проєктного простору соціальних систем глобалізації культури до певної соціокультурної цілісності в контексті проєктної моделі і композиційних настанов; розглянуто такі реалії, як нелінійність, трансмутація, композитність, які характеризують гармонізацію як естетичний, мистецький феномен.

– Розкрито зв'язок проєктних концепцій із філософськими ідеями постмодернізму, зокрема в таких метафоричних конструкціях соціальних акторів, як модель З. Баумана, у якій продуценти соціокультурної ідентичності – це «паломник», «бродяга», «той, що здійснює прогулянку», «турист» і «гравець». Звернення до ідеї деконструкції у філософії Ж. Дельоза, метафора «складки», дозволило визначати концепт гармонізації як певне перетікання одних субструктур культури в інші на підставі позиціювання (диспозитив як гармонізувальна модель), трансцендування межі (транспозитив як гармонізувальна модель), визначення композиційної цілісності проєктних алгоритмів (композиція як гармонізувальна модель).

– З'ясовано домінанти еволюції проєктного простору в контексті гармонізації глобалізаційних процесів культури від категорії «деконструкція» до «генетичного алгоритму», коли генетичний алгоритм стає проєктним механізмом нелінійної архітектури і підставою для моделювання відносин людини і природи в таких культурних практиках, як архітектура, дизайн, мода.

– Проаналізовано вихідні принципи проєктної натурфілософії, які свідчать про еволюційний та екологічний контекст переосмислення місця культури в контексті її відношення до природи й радикальних антропологічних трансформацій соціуму, характеризують новітній антропний тип осмислення культури. Неонатурфілософія стає своєрідною альтернативною моделлю уніфікації й редукції культури, тотальної урбанізації середовища, породжує модельний підхід до проєктування соціальних систем, який ґрунтується на мікробіології, інтепретації природи як генеративної лабораторії креативних інтенцій культуротворчості.

Уточнено:

– Поняття «постмодернізм» у контексті глобалізації культури та її філософських самовизначень є еквівалентним «посткультурі», за В. Бичковим, як втрата гармонізувального витоку, що пов'язано з Абсолютом і продукуванням абсолютно Іншого. Посткультура породжена тотальною втратою сакрального, вона певною мірою здійснює заміну сакрального певними сурогатами, віртуальними копіями, пов'язаними з кіберпростором. У віртуальній реальності відбувається спілкування з істотами, які не мають смертної форми існування. Постмодерн, як заперечення модернізму, і постмодернізм, як різноманітні стильові виміри культуротворчості, — це не різні сфери, а один із головних напрямів сучасної культуротворчості;

– Поняття деконструкції в контексті його використання у філософському моделюванні і в проєктній культурі загалом, зокрема в дизайні, архітектурі, моді, рекламі та інших, означає зв'язок із гіперкритичним підходом до світу, багатовимірністю проєктної цілісності, яка розглядається в динаміці і має ознаки системної цілісності. Деконструкція в такому вимірі є певним переструктуруванням, трансформацією, інверсією базової цінності культури, яка є провідною.

– Адаптація цінностей європейської і північноамериканської культур до східного регіону і, навпаки, цінностей східного регіону до метаграниць універсальї європейської культури у проєктному моделюванні соціальних

систем корелює в контексті свого самоздійснення з композиційним підходом. Деконструкція як трансформація конструкції – це композиційне поєднання конструктивних реалій у просторі формотворення, що визначається як позиціонування, трансгресія, обмін місцями, вироблення місць, здійснення дестинації і рекреацій.

– Проектні інтенції як єднання позицій акторів глобалізації і транспозитивних реалій, які можна визначити як трансмутацію, перехід в інший стан, є креативним феноменом у сучасному проектному просторі, вони характеризують онтологічні засади проекту.

Набули подальшого розвитку:

– Визначення проектних парадигм, похідних від концепту нелінійної архітектури, які активно вживлюються в соціальне моделювання, прогностику і соціальний дизайн загалом. Так, актуалізується риторичний, а по суті, – вербальний код трансформації і трансмутації інформації, хоча предметні, соціокультурні й інші означувані проекти характеризуються позасеміотичним і семіологічним підходами, визначаються так званим візуальним поворотом.

– Система трансформації, перехід від семіологічного, лінгвістичного кодів інтерпретації проектної культури до візуального актуалізує такі структуротворчі інтенції, як гештальт, патерн і окуляцентризм, як довіра і критичне ставлення до імагінації загалом.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в дослідженні здійснена інтерпретація ключових понять культуротворчості, які характеризують гармонізацію глобалізаційних процесів як соціокультурний проект. Це, передусім, гармонія як категорія культуротворчості, антропологічний, лінгвосеміотичний, візуальний повороти як інтерпретативні парадигми рефлексії над засобами гармонізації глобалізаційних процесів. Це такі алгоритми проектного моделювання, як *dispositio, transpositive, compositio*, вони традиційно належать до риторичних засобів поезики й трансформативної естетики. Окреслено механізми становлення соціокультурних систем як певний системогенез, як еволюцію в межах провідних проектних патернів і гештальтів. Ідеться про те, що всі культурні практики опрацювали такі патерни, як флешімідж, імагінативний абсолют, соціальний ідеал, естетичний ідеал, а також конструктиви, або базові модельні конструкції, що здійснюється в соціальному проектуванні або в соціальному дизайні, зрештою, вони постають як трансформери гармонізації глобалізаційних процесів. Глобалізація культури інтерпретована як проектна модель і симбіоз культуротворчості. Матеріали дисертації можуть бути використані під час створення навчальних курсів і програм, до трансформації педагогічної діяльності у сфері культурних практик, теорії та історії культури, культурології, етики, естетики, спрямованих на осмислення глобалізації культури як метакультурного і метахудожнього феномену.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є оригінальним дослідженням. Висновки і положення, які містять наукову новизну, автор отримав самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи було обговорено на методичних семінарах і засіданнях кафедри туризму,

документних і міжкультурних комунікацій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Результати дослідження апробовано у виступах на міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Масово-комунікаційні процеси у сучасному світі» (Київ, 2015 – 2023 рр.), VIII Міжнародному науковому форумі «Простір гуманітарної комунікації» (Київ, жовтень 2015), Міжнародній конференції «Cultural Studies and art: European Development Direction». International Scientific Conference. Riga, Latvia, (2021, July 16–17), а також щорічних звітних науково-практичних конференціях Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (м.Київ, 2014 – 2023 рр.).

Публікації. Основні положення дослідження подано в 10 публікаціях, чотири з яких опубліковано у періодичних фахових виданнях, затверджених МОН України, та у матеріалах доповідей на наукових конференціях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків і списку використаних джерел (183 позиції). Загальний обсяг роботи становить 8,4 авторських аркуша (183 сторінок), із них 8 (169 сторінок) основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, охарактеризовано ступінь наукової розробленості, доведено доцільність обраної проблеми. Сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Окреслено методологічне підґрунтя й розкрито наукову новизну. Уточнено теоретичне і практичне значення роботи, наведено дані про апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі** «Теоретико-методологічні засади дослідження» висвітлено історіографію проблеми й визначено методологію дослідження.

Підрозділ 1.1. «Історіографія проблеми» присвячено культурно-історичній реконструкції висхідних підходів до експлікації категорії «гармонія».

Осмислення корпусу проблем гармонізації глобалізаційних процесів у межах проектних модельних парадигм потребує, передусім, визначення кількох положень щодо характеристики культури загалом. Інтерпретація культури як наукової теоретичної парадигми в її різних модифікаціях, еволюція культури, проблеми культурного будівництва як чинник ставлення людини до природи, до іншої людини, універсуму, зрештою, осмислення чинників гомогенізації та гетерохронії альтернативних культурних проектів загалом виступають засадами щодо осмислення глобалізаційних процесів. Важливо вказати на весь корпус регіональних досліджень, які стосуються гармонізації соціальних відносин, а також проектування, моделювання й прогнозування соціальних систем. Це переважно дослідження соціальних технологій, що належать Е. Агацці, С. Віру, К. Манхейму, Дж. Маритену, Р. Морисону, Т. Парсонсу, Л. Павлюк.

Технології соціальної роботи з'ясовано в дослідженнях І. Кононова, В. Бородачова, Д. Топольськова, П. Бобкова, К. Пряженцева, О. Гомілко та ін. У працях Н. Барна, А. Бадана, Ю. Легенького, А. Арэф'євої, О. Шандренко,

С. Бондарука та ін. досліджено регіональні проблеми в конкретних практиках культури, таких як реклама, дизайн, іміджмейкінг, мода, архітектура тощо. Проблеми соціального прогнозування, конструювання та моделювання висвітлили Д. Белл, П. Бергер, Т. Дрідзе, М. Кастельс, Е. Ловінс, П. Лукман, Дж. Нейсбіт, У. Ростоу, О. Тоффлер, Ф. Фукуяма та ін. Аналіз екологічних систем глобалізації накреслено у дослідженнях Е. Морена й аналіз глобалізаційних процесів у французькій та британській школах презентовані дослідженнями З. Баумана, Д. Мартена, Ж.-Л. Мецжера, Ф. П'єра, Д. Гелда, Е. Мак Грю, Д. Голдблатта, Д. Перратона. Вони визначають соціальні системи в контексті глобальних трансформацій, які так чи інакше торкаються економічних соціологічних і власне культурних дефініцій.

У підрозділі 1.2. «Гармонія як категорія культуротворчості» розкрито естетичні й культурологічні горизонти категорії «гармонія».

Ідеться про експліцитну та імпліцитну теорію гармонії. Експліцитна теорія має передумови визначення в колі інших категорій, імпліцитна – свідчить про гармонію, що презентується, не називаючи власне категорію «гармонія». Чому гармонія є категорією культуротворчості? Тому що гармонія як єдність протиріч, вдале розв'язання цих протиріч сприяє рівновазі, гомеостазу й та так чи інакше розв'язує проблеми культури. Культура як єдність діяльності (праксеологічний аспект), поведінки (етичний) і стану (естетичний аспект) презентує принципи гармонізації як принципи праксеології, етики й естетики. Наскільки гармонізація є вдалою, наскільки стосується всіх системних складників культури, настільки можна говорити про гармонію як категорію культуротворчості. Як відомо, категорія «гармонія» презентує тотожності часу й простору, де визначається межа і безмежне, «гармоніями» називали цвяхи або скрепи, якими кріпили дошки в кораблі. О. Лосєв стверджує, що в античній філософії гармонія є одним із важливих теоретичних конструктів, що визначається в усіх категоріях естетики, а також мистецтва. Це синтез межі і безмежного, а також своєрідне абстрактнологічне розуміння числа як гармонізувального принципу космосу. Тематичні елементи гармонії вважалися елементами всього сутнього, тобто розумілися онтологічно. Найбільш гостро визначив категорію гармонії Геракліт, що засновував вчення про єдність протилежностей на підставі категорії «гармонія». Світ – це космос, що є завершеним, гармонійним і божественним. За Гераклітом, внутрішня єдність та співмірність протилежностей складають певне ціле. О. Лосєв визначив, що в Геракліта домінує хаос протилежностей, які шукають собі єдність та вбачають її в гармонії як єдності протилежностей. У Геракліта логос стає світовим законом, тобто йдеться про гармонію всесвітнього логосу.

Поняття «творіння» (творчість) увійшло у європейську культуру через християнську релігію, де створення світу Богом стає деуміргічним витокотворчості. Якщо платоніки визначають космогенез як еманацию (витікання), то в теології християнства креаціонізм стає висхідною моделлю культуротворення. Отже, ідея гармонії як появи (витікання) з єдиного, була головним принципом конструювання цілісності світу у платоніків. Створення світу Богом з нічого – це фактично той принцип «гармонізації» сутнього, де є передусталена гармонія, або

її носій у вигляді Софії Передвічної. Креаціонізм, якщо його розглядати субстанційно, є сам акт креації, нескінченне проявлення (вираження) божественної енергії в будь-якій речі, що поступово перетворюється на сучасне розуміння творчості. Неоплатонічні інтенції в добу Відродження стали визначальними в теорії гармонії в Леонардо да Вінчі, Миколи Кузанського, Миколи Коперніка, Джордано Бруно. У постмодернізмі вони набули нового статусу фрактального атомізму. Теорія керованого хаосу біфуркації як зміна векторів креативного потенціалу усвідомлюється як генетичний алгоритм. Як тільки дослідники перейшли від механічних до органічних систем, тут же виникає проблема континуальності на відміну від дискретності тих елементів, із яких складається система, а механізмом цієї континуальності стає теорія «складки» як безшовні перетікання субструктур. Ж. Дельоз пов'язує теорію складки з ігровим образом складки.

У другому розділі «Соціальне проєктування і прогнозування як культуротворчість» з'ясовано соціокультурні засади проєктної трансформації простору культури.

У підрозділі 2.1. «Композиційно-риторичні алгоритми моделювання динаміки соціальних систем» визначено проєктні моделі формування систем культури.

Розуміння теорії композиції останніми роками докорінно змінюється. Так, якщо композиція (*compositio*) у Вітрувія, римського архітектора, будівника визначена як протилежність органічному розвитку систем (*elocutio*), *compositio* є штучним розвитком і формується повністю розумом і руками людини. Адже в риториці композиція теж фігурує, але не як експліцитний конструктив риторичних трансформацій, а як імпліцитна конфігурація, яка вписується в контекст диспозитиву, якщо використовувати термінологію М. Фуко, або всіх тих реалій, що розгортають систему композиції в низку риторичних моделей.

У культурологічному осмисленні композиції риторичні моделі знову набувають актуальності в контексті її історико-генетичної реконструкції. Постає нове розуміння риторики (неориторика), пов'язане з естетикою, поетикою і взагалі з лінгвосеміотичним аналізом, сформованим завдяки структуралізму. Постструктуалістське зацікавлення риторикою поширилось у різних мовних середовищах, поступово сформувавши неориторіку як міждисциплінарне комплексне вивчення культурних практик. Такі практики починають описувати в контексті мовних і текстових презентацій цілісності культури.

Міжситуативний і сутнісний риторичний простір вибудовується в основних сферах діяльності ратора: *invento* – позначення матеріалу промови (цей розділ має цілісну оперативну конфігурацію засобів промови). Головна ознака *invento* – щойність, про що свідчить прагматика визнання, і що є предметом будь-якої промови. *Disposito* означає розгортання, набуття системи позиціонування, що свідчить про ту дистанцію, яка виникає в контексті риторичного простору. *Disposito* як модельна конструкція корелює з *transpositive* – переходом, трансцензусом межі. *Elocutio* відповідає за тактику й технологію, послідовність виголошення промови як донесення змісту в тих чи в інших фігурах і її

концептах. *Actia* відповідає за техніку, оперативні засоби як елементи технології доведення інформації. *Memoria* або мнемотехніка інтегрує весь матеріал промови у своєрідний устрій, що свідчить про гармонізувальну роль усіх сфер для визначення головної думки, що несе в собі образ поведінки мовця.

Отже, важливо, що ці риторичні сфери є також композиційним простором розгортання *eloctio* – органічної цілісності соціальних систем, що стає в сучасній культурі пріоритетним екологічним виміром формотворення. Якщо так розглядати риторику, то це не просто промова, у тому чи іншому контексті, частіше за все це поетичний прийом презентації інформації з позиції тієї чи іншої аудиторії, тієї чи іншої моделі поведінки. Тобто риторика розглядається як своєрідна завершена система, що несе в собі багатовимірну і багатоаспектну цілісність планування й прогнозування, здійснення проекту вдалого повідомлення, який спричиняє до того чи іншого результату.

У підрозділі 2.2. «Соціокультурні системи та їхній системогенез: стратегії випередження майбутнього» проаналізовано системогенез соціокультурних систем і специфіку передбачення майбутнього в культурному проектуванні.

Система як цілісність, як єдність соціокультурних засад функціонування інституцій культури є одним із важливих чинників осмислення як функціонування, так і цілісності культури в часі і просторі. Системогенез, тобто походження систем у їхньому філософському сенсі, досить докладно опрацьований у дослідженнях учених (А. Тослоухова, Ю. Легенького), орієнтованих на біологічний просторово-часовий континуум. Тут визначено ті сутнісні засади живого ества, які охарактеризовано як пристосування людини у своїй еволюції до навколишнього середовища.

Чинник екології стає домінантним у культурному будівництві, а проектні патерни, гешталти все більше апелюють до біологічних системи віддзеркалення реальності, що позначається як «випередження майбутнього», те віддзеркалення, яке випереджає дійсність. Актуальність звернення до ідей зазначених учених пояснюється пошуком нової організмічності соціальних систем. Механізми біоценозу можна екстраполювати і потрібно екстраполювати на культуру, яка інтерпретується як єдність соціальних інститутів, як та цілісність буття, в якій людині дається світ. Так, феноменологічний підхід свідчить про те, що культура є саме тим феноменом, у якому людина стає всеосяжною одиницею. Адже надзвичайно важливо відійти від описової феноменології і дійти до епістеміологічної моделі, яка свідчить про системогенез в соціумі. Усвідомлення того, що механізм передбачання – акцепт дії, або модель випередження майбутнього, існує в усіх біологічних системах. Тому тотальна біологізація проектного процесу, яка зараз відбувається, орієнтація на зондування креативного витоку природи свідчить про те, що системогенез проектування, у тому числі і системогенез соціокультурних систем, як проектна реальність відбувається в межах пошуку тих абсолютних засад, які звертаються до природності культуротворення.

У підрозділі 2.3. «Гармонізація глобалізаційних процесів культури як проєктно-модельний симбіоз» подано проєктні моделі інтеграції соціокультурного потенціалу мистецтва.

Система алгоритмізації й аналогового проєктування сформувалася в певну технологію методів дизайну як поетапного прогнозування та розв'язання проєктних завдань. Ми будемо орієнтуватися на дослідження Дж. К. Джонса. Цей підхід засвідчує те, що існують традиційний (беспосередній, орієнтований на досвід культуротворчості в ремісничому осередку) та нетрадиційний типи проєктування (феномен опосередкування проєктного процесу – креслення, плани споруд можна перевести в макет, а потім зробити виріб).

Сучасні проєкти теж створюють внутрішнє коло рефлексії, що віддзеркалює його конструктивний сенс, а на основі цієї внутрішньої «рецензії» цей проєкт проходить випробовування на гіперкритичний аналіз, на певну деконструкцію, потім приймається рішення, наскільки проєктна пропозиція є ефективною, чи не ефективною. Саме так проєктування в плані соціальних систем, так званої соціальної роботи визначає пріоритети тих чи інших проєктів. Багато пропозицій можуть залишитися на стадії проєкту і функціонувати лише як проєкт, але бути не менш дієвими, ніж їхні конкуренти. Отже, існує низка проєктів, що не потребують жодного виконання, тобто позбавленні прагматики та утилітарних предикацій і залишаються лише ідеальними моделями.

Можна стверджувати, що такий підхід є медіальним, бо велику роль тут відіграють медіа, не просто медіасистеми, а медіа як посередники здійснення самого проєкту. Про що свідчить те, що медіа в широкому розумінні стають культурологічними маркерами. Це своєрідний синтез цілої низки спонукань, силових ліній, певних дій суспільства, які потрібні для того, щоб узагальнити і усвідомити комунікацію як тотальний проєкт культури. У медіапросторі з комп'ютеризацією креслення відходить на периферію, зображення макетується на екрані в різних ситуаціях програмного віртуального опосередкування інформації. Так, моделювання на екрані дає можливість всебічного охоплення і сканування різних стадій проєкту, що оцінюються і осмислюються як великий гіпермакет або гіперцілісність того надцілого, що проєктується. Це може бути архітектура, система відносин (у просторі архітектури та поза ним), може бути середовище загалом, ландшафтна конфігурація, соціальний проєкт. Усі системи проєктування визначаються різними засобами подання інформації, що презентують його у часі та просторі. Гетерохронія проєктування свідчить про те, що в проєкті живе минуле і майбутнє, теперішнє на правах вірогідних моделей, які надають можливість прориву минулого вперед і, навпаки, усунення майбутнього за минуле, якщо воно видається неадекватним з точки зору мистецьких і інших адекватій, бо минулі проєкти інколи видаються більш доцільними і більш важливими.

У третьому розділі «Домодерні, модерні та постмодерні алгоритми глобалізації» визначено суб'єктно-означені механізми трансформації соціокультурного потенціалу культури постсучасності.

У підрозділі 3.1. «Глобалізація як *religare*» проблеми глобалізації культури висвітлено в контексті релігійного світогляду.

Домодерні, модерні та постмодерні алгоритми глобалізації мали і мають величезний вплив щодо осмислення універсальності людини, її осмислення свого місця в бутті як єдності з Абсолютом, а також щодо перспектив існування цивілізації. Так, широковідома концепція С. Хантінгтона, так званого «зіткнення цивілізацій», проблема втрати ідентичності, передусім, виявляє, що втрачено антропологічну константу.

Криза цивілізації, криза антропологічна, криза культури – це ті гасла, які вказують на те, що проблема *religare*, зв'язування, є надзвичайно важливою і релігія, яка розуміється в широкому розумінні як зв'язування схожа на *compositio*, на єднання всіх фактів культури. Адже єднання вже в іншому світі, який можна позначити таким чином, що людина не є одинокою, має вісь свого самоствердження у світі, цей вертикальний центризм її самодостатності забезпечує саме Абсолют. Це може бути традиційний абсолют, як великий інший, це може бути ідеал, може бути віра в проєкт свого передбачення і свого самоздійснення, який рухає великими проєктантами, митцями, філософами. Це благоговіння перед іншим *Ego*, це *Ego* людина знайшла в собі і намагається його «утилізувати», вступити з ним в змагання, діалог, у всякому разі здійснити тоталізацію кращих рис людяності в цьому діалозі, який можна визначати як теофанію, ієрофанію, за М. Еліаде. Можна побачити два аспекти культурної інтеграції: традиційно-цивілізаційний, де релігія розглядається в плані інших інститутів, а сама глобалізація визначається як збільшення, як проєкт, що сприяє створенню великих систем, великих релігійних відкриттів (універсалізація релігії), зрештою, до виникнення тих світових релігій, які розподіляють людей по лінії деморкацій їхнього проєктного самобуття в тому чи іншому світі самоздійснення божественної ієрофанії. Можна по-різному ставитися до С. Хантінгтона з його ідеєю ідентичності, власне цивілізаційної ідентичності людини, але єдине, що впадає в око в цьому кризовому полі зіткнення цивілізації, – самотність людини цивілізаційної, або людини як актора цивілізаційних зіткнень та катастроф, цивілізаційних війн. Якщо в самодостатньому світі *religare* не відбувається єднання з Богом, то цивілізація людини планетарної стає лише механізмом, засобом, що описує технологічні процеси діяльності людини, описує трансформації середовища, в якому людина простягає руки і торкається рук іншої людини, іншої цивілізації.

У підрозділі 3.2. «Модернізація, транзитологія та прискорений розвиток як моделі глобалізації в посткомуністичному просторі» проаналізовано соціокультурні реалії систем модернізації в посткомуністичному просторі культури.

Посткомуністичний простір – це означення без означуваного слова. Посткомуністичний простір – це, передусім, настільки широка абстракція, що не витримує будь-якої критики. Комунізм як ідеологія, як доктрина нікуди не подівся, існує як власний ідеологічний концепт, що є незаперечним. Якщо розуміти пострадянський простір, тобто простір тих країн, які справді будували радянське суспільство, побудували його невдало і самі ж його зруйнували, то це

абстракція є більш коректною, бо вона вживається не так настирливо, як поняття «посткомуністичний простір». Цей простір є неоднорідним. Отже, залишаючи комуністичну ідеологію, він повністю перейшов на рейки автохтонного капіталізму і досить вдало його будує. Інші країни відмовились від комуністичної ідеології, але не отримали більш релевантного майбутнього, що могло б їх вести кудись в достатньо утопічний рай, у достатньо визначену перспективу, якої не існує. Тому ми перебуваємо в ситуації, коли всі боги скинуті з п'єдесталів, більше того, вони вже нікому не потрібні, але зберігаються як мумія про всяк випадок. Пострадянський простір примусово чи не примусово трансформується, сфери його гармонізації диференціюються – від економічних, політичних до гуманітарних. Ми пройшли першу стадію трансформації, так званої «перебудови», коли СРСР був розбитий на шматки націократій або етатистських побудованих олігархічних маєтків – націократій новітнього зразка. Отже, у 1990-ті всі були шоковані успіхом американців, вірили, що ми такі ж, як вони, вірили, що можна «перебудуватися» за рік-два, бо після легітимації «бандократії» (сленг компартій того часу), першого приватизаційного буму ця віра зникла.

Перша ієрофанія закінчилася секуляризацією і знищенням усіх комуністичних ідеалів і богів. Замість них прийшли невизначені ознаки майбутнього без віри та з паліативом пристосування традиційного вірування до тих процесів, що відбувалися. Ієрофанія посткомуністичного простору культуротворення стає блідою калькою західного протестантизму. Хоча слово протестантизм і не було зафіксоване. Протестантська етика примусово прийшла, а замість православної етики, як ікономії, збереження життя з Богом, виникає паліатив «рівності», екуменізму всіх релігійних уподобань, транзитологія стає єдиним можливим шляхом інтеграції, але трансформація весь час проблематизує шляхи транзитології і показує, чи варто змінюватися.

Ми перебуваємо в стані новітнього ідеологічного ренесансу *religare*, коли транзитологія стає єдиним можливим шляхом інтеграції, але трансформація весь час проблематизує шляхи транзитології і актуалізує запитання – чи варто змінюватись? Японці на певному етапі вирішили, що вони далі модернізуватись не хочуть. Китайці стоять перед такою ж дилемою. Вони уже досягли адаптивних інновацій щодо запозичених технологій, навіть в Україні всі ці технології не актуальні. Так, переобладнаний в український військовий комплекс швидко переконав, що варто мати свої екологічні ніші переозброєння.

У підрозділі 3.3. «Актори глобалізації в просторі альтернативних моделей інтеграції культурно-історичного потенціалу» проаналізовано інтегративні процеси в практиках культури.

Культурно-історичний потенціал – це сукупність артефактів культури, які презентують цілісність людей. Це письмо, архітектура, пам'ятки предметного середовища, скульптури тощо. Адже за цим зовнішнім феноменологічним виміром предметно-речовинного світу стоїть інший світ – духовний. А саме інтелехія Аристотеля, яка є засадою всіх речей, як *virtus*, згорнута програма майбутньої поведінки. Ця ідея преморфізму, що презентує майбутнє в його сконцентрованому, запрограмованому, якщо не матричному, але у всякому разі,

алгоритмі буття, що народжує ту чи іншу людину, той чи інший культурно-історичний простір цієї людини як актора культури творчості є надзвичайно плідною щодо розуміння генетичної програми гармонізації сутнього. Сучасна ситуація характеризується тим, що актори глобалізаційних процесів рознесені в гетерохронному просторі, перебувають на різних ступенях свого розвитку. Якщо говорити про якусь модернізаційну стадію культур пострадянських країн, то це не автентичний вимір.

Актори глобалізації мають потребу, з одного боку, «вписатися» у простір тих кон'юктур, альтернатив економічних, політичних та інших реалій, а, з іншого боку, не загубити справжній, належний їм від Бога, від історії потенціал, що пов'язаний з культурою, тобто з архітектурою, живописом, літературою. Отже, існують певні епіцентри, злету духу, але стояти на одному місці і жити лише верхівкою цього злету не можна, як, до речі, не можна намагатися підтягти всіх до злету духу. Актори глобалізації культури – це різноманітна суб'єктна й об'єктна тканина. З об'єктного боку, самовизначення – це детермінанти актантного простору, це інституції культури, що починаються з угруповань політичних партій, рухів, громадського суспільства та уособлюються владними інституціями, які виходять на рівень національних, регіональних, цивілізаційних реалій, які так чи інакше виступають як мотиватори, задіяні в просторі тотальної взаємодії.

Глобалізація здійснюється на мікро- і макрорівнях. На мікрорівні відбуваються зрушення, які торкаються кожної особистості, національної культури, навколишнього середовища, які стосуються трансформацій, що впливають на культурно визначений час-простір (хронотоп). Це сприяє культурній колонізації, перетворенню культур на добриво, адаптації та наслідуванню провідних ідей інтеграцій. Ці чинники переконують, що проблема глобалізації є надзвичайно актуальною і складною щодо культурних трансформацій цінностей і культурного збереження культурно-історичного потенціалу як цінності планетарного зразка. Ниті глобалізація на планеті Земля – це «буря у склянці води», пошук консенсусу, драматичної ієрофанії, religare людини на планеті Земля, що може перетворитися на новітню літургію – літургію міжпланетного «корпоративу» чи якоїсь іншої агломерації, яку запрограмують, утворять лідери нинішніх глобалізаційних актів. Мистецтво шукати гармонію на Землі і вважати її планетарною – це одна із позитивних стратегій, яку можна визначити як альтернативу сьогоdnішньому тоталітаризму, прагматизму і самогубству культури, до яких причетна людина в кожному куточку сучасного культурного Всесвіту.

ВИСНОВКИ

Виконане дослідження засвідчує те, що гармонія в контексті здійснення глобалізаційних процесів культури є надзвичайно евристичною категорією. Естетичні виміри гармонізації реальності корелюють із культурною поетикою, прагматикою, визначають семіоз знакових систем дискурсу в комунікативному просторі культури. Дослідження актуалізувало проблематику фундаментальних витоків гармонізації розвитку соціальних систем. Звернення до проєктних

алгоритмів моделювання динаміки соціальних систем надало можливість актуалізувати проєктний потенціал для гармонізації соціальних систем.

1. Аналіз історіографії проблеми довів, що гармонізація глобалізації культури є наскрізною тотальною проблемою культуротворення. Репрезентація культуротворчості як суб'єктної цілісності в її різних модифікаціях (еволюція культурних цінностей, трансформація спонукань та інтенцій культурного будівництва як ставлення людини до природи, до іншої людини, універсуму), осмислення чинників гомогенізації культури та гетерохронії альтернативних культурних проєктів загалом надало можливість презентації глобалізаційних процесів у межах проєктно-модельної реконструкції людиновимірних цінностей культури.

2. Гармонізація не може бути висхідним апріорним принципом. Вона має визначатися в межах проєктних моделей, які презентують етичні (домінує модельний принцип етичного ідеалу), естетичні (естетичний ідеал) пріоритети гармонізувальних тенденцій, що визначаються композиційний підходом. Композиція розгортається в межах позиціювання цінностей культури, де висхідним концептом є *dispositio* – протиставлення позицій, *transpositive* – перехід із однієї позиції на іншу, а висхідним концептом стає транспозитив, за М. Фуко, як гармонізувальна фаза зняття протиріч позиціювання цінностей.

Естетична природа категорії «гармонія» реконструйована в контексті поетичної функції дискурсу на підставі актуалізації риторики, що в неориторичі набула механізмів гармонізації тексту, дозволяє стверджувати, що артизація як гармонізація потребує визначення поетики культуротворення як риторико-естетичного симбіозу. Це допомагає охарактеризувати новітні культурні практики, у яких створюють артефакти, проміжні форми між мистецтвом і немистецтвом.

3. Визначення соціокультурних систем як системогенезу, тобто паралельних, динамічних або екстрадинамічних реалій розвитку в контексті полісистемного аналізу культуротворчості та її складників, що орієнтуються на потребу зустрічі з майбутнім, свідчить про організмічність культурних систем. Досвід застосування теорії системогенезу П. Анохіна в сучасному просторі культури говорить про те, що випередження часу є наскрізним проєктно-модельним принципом саморегенерації та розвитку систем культури, що пов'язані з комунікативними трансформаціями інформації, актуалізацією різних типів імагінації візуального простору культури.

Гармонізація культуротворчості відбувається як певний резонанс усіх сфер культури: етнокультури, культури професійної та культури аматорської. Коли відбувається цей резонанс, тоді знаходиться відповідь на вічні питання, що продукуються ще в минулому. Людина бачить, що виникає запурука того, що майбутнє не відірване від традиції, не є абстрактним, чужим, далеким «ідеалом», а є власне тим, що існує зараз.

4. Інтерпретація гармонізації глобалізаційних процесів культури як проєктно-модельного симбіозу надало можливість застосування поетико-композиційних, риторичних механізмів мистецтва для окреслення пріоритетів етики й естетики, дизайну, реклами, іміджмейкінгу, моди для презентації

принципів гармонізації як актуалізації культурно-історичного потенціалу. Артизація, яка використовується у сферах проектування соціокультурних систем, стає невичерпним джерелом, евристичним підходом, що дозволяє розв'язати завдання в конкретному ситуативному вимірі, відкриває можливості розв'язання завдань на велику перспективу. Художні практики і практики культури загалом, як мода, дизайн і реклама легко грають з майбутнім, теперішнім і навіть минулим. Вони перекомбінують поле стратегем, морфем, синтагм великого конструктору артизації реальності, де майбутнє легко відсувається в минуле, а минуле може раптово пересуватися в майбутнє. Ця гра з простором говорить про гетерохронію, багатовимірність часових констант у тих артпрактиках, які зараз застосовуються як проектно-регулятивні механізми глобалізації.

5. Модернізація як транзитологія або транзитивний перехід, трансформація, прискорений розвиток стають тими засобами оцінювання й осмислення діалогу культури Заходу та Сходу, який теж визначається як певні моделі, що потребують свого культурно-історичного осмислення в антропологічному, культурно-історичному та естетичному вимірах. Ці осмислення набувають ознак усунення прямих запозичень і прямих схем перенесення, тобто транспортування культурних цінностей. Актори модернізації глобалізаційних процесів у контексті акту темпоральності походять від натуралізованого суб'єкта культури, яким є звичайний індивід, суб'єкта корпоративного, тобто суб'єкта тих чи інших інституцій культури, зрештою суб'єкта цивілізації загалом, що приймають рішення. Генерація інтеграції культурно-історичного потенціалу є тим єдиним шляхом гармонізації, що виникає на підставі актуалізації потенціалу всіх акторів культурно-історичного процесу. Надзвичайно важливим є визначення хронографії, хронометрії в просторі культури домодерних, модерних і постмодерних алгоритмів глобалізації. Культурно-історичні алгоритми цих періодів окреслюються трьома алгоритмами: принципом *religare* (зв'язування), що пов'язана не лише з релігійними, а й із усією актуалізацією сакральності, яка визначається як ієрофанія, тобто весь простір актуалізації сакрального; принципом самореалізації націодержав, ідеології лібералізму; принципом домінанти бізнес-пріоритетів та медіакультури.

6. Альтернативні моделі генералізації, універсалізації акту культуротворення (глобалізації) можна уявити як той чи інший тип ідентичності з актантом, актором події як суб'єктом дії. Акт культуротворчості презентовано багатьма реальностями – це культурно-історичний потенціал, досвід культуротворення, агломерація інституцій культурного будівництва щодо вдосконалення, засвоєння культурних цінностей. Усі ці реалії і конфігурації мають свою соціопрагматику, що фактично і рухає глобалізаційною конфігурацією як однією з можливих альтернатив у контексті сучасного прийняття рішень. Так, визначається своєрідна модель альтернатив, де поєднуються екстенсивність, інтенсивність на рівні регіональних і глобальних відносин, що й створює динаміку взаємодії інтенцій глобалізації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Танська Л. В. Культурологічні виміри функціонування медіакультури на пострадянському просторі. *Питання культурології* : зб. наук. пр. / Київський нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2021. Вип. 37. С. 200–209.
2. Танська Л. В. Сцена як універсум комунікативної діяльності людини. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Культурологія* : наук. журн. Київ, 2021. Вип. 4. С. 39–43.
3. Танська Л. В. Візуальний поворот як інтерпретативна модель сценічного синтезу мистецтв у культурі ХХ–ХХІ століття. *Культура і сучасність* : альманах. Київ, 2021. Вип. 2. С. 63–67.
4. Танська Л. В. Глобалізація культури в контексті динаміки соціокультурних систем. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журн. Київ, 2023. Вип. 2. С. 42–47.
5. Танська Л. В. Globalization as religare. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2017. Вип. 1 (83). С. 12–15.
6. Tanska L. Social and Systems and their Systemogenesis: Strategies of Future Advance. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. 2016. Vol. 4 (6A). P. 102–106.
7. Танська Л. В. Гармонія як категорія культуротворчості. *Мультиверсум. Філософський альманах / Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України*. Київ, 2016. Вип. 5–6. С. 145–153.
8. Танська Л. В. Композиційно-риторичні алгоритми моделювання динаміки соціальних систем. *Гілея: науковий вісник* : зб. наук. пр. Київ, 2018. Вип. 129. С. 162–166.
9. Танська Л. В. Гармонізація як глобалізаційних процесів культури як проектно-модельний симбіоз. *Гілея: наук. вісник* : зб. наук. пр. Київ, 2017. Вип. 116. С. 200–204.
10. Барна Н. В., Танська Л. В. Гармонізація глобалізаційних процесів культури. *Cultural Studies and art: European Development Direction*. International Scientific Conferenct. Riga, Latvia, 2021. July 16–17. P. 10–14.

АНОТАЦІЯ

Танська Л. В. Гармонізація глобалізаційних процесів як соціокультурний проект. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата культурології за спеціальністю 26.00.01 — Теорія та історія культури (культурологія). Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2023.

Дисертація є культурологічним дослідженням проблеми функціонування категорії «гармонія» в проектному просторі культуротворчості. Гармонія досліджується як системотворчий та інтегрувальний чинник глобалізаційних процесів сучасності. Визначено соціокультурну динаміку актантів, акторів і суб'єктів культурного діалогу й трансформації систем інтеграції культурних

цінностей. Етичні та естетичні детермінанти гармонізації соціальних систем проаналізовано в системі глобалізаційних процесів сучасності на підставі визначення поетичної функції культуротворення в контексті риторичних трансформацій проєктно-модельного дискурсу.

Наукова новизна дослідження отриманих результатів полягає в тому, що в дисертації вперше виявлено естетичний аспект проєктних стратегій у контексті глобалізації культури як формотворчих настанов культури постсучасності.

Визначені генеративні модифікатори домодерних, модерних та постмодерних систем гармонізації культурних практик на підставі розвитку є універсумом світових релігій, великих імперій, національних держав, бізнес-технологій і медіакультури. Проєктні системи характеризуються як певний системогенез – передбачення соціального майбутнього як екомайбутнього. Модернізація, транзитологія та трансформація культурно-історичного потенціалу посткомуністичного простору потребує дбайливого ставлення до національних традицій та системи ідентифікації акторів культуротворення в контексті культури повсякдення, економічної, політичної, етичної й естетичної культури.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів полягає в дослідженні інтерпретації ключових понять культуротворчості, які характеризують гармонізацію глобалізаційних процесів як соціокультурний проєкт. Це гармонія як категорія культуротворчості, антропологічний, лінгвосеміотичний, візуальний повороти як інтерпретативні парадигми рефлексії над засобами гармонізації глобалізаційних процесів. Це такі алгоритми проєктного моделювання, як *dispositio*, *transpositive*, *compositio*. Визначено механізми становлення соціокультурних систем як певний системогенез, як еволюцію в межах провідних проєктних патернів і гештальтів. Глобалізація культури інтерпретована як проєктна модель і симбіоз культуротворчості. Матеріали дисертації можуть бути використані під час створення навчальних курсів і програм, під час трансформації педагогічної діяльності у сфері культурних практик, теорії та історії культури, етики, естетики, спрямованих на осмислення глобалізації культури як метакультурного і метахудожнього феномену.

Ключові слова: культура, культуротворчість, гармонія, глобалізація культури, актор, суб'єкт культури, культурно-історичний потенціал.

ABSTRACT

Tanska L. V. Harmonization of globalization processes as a socio-cultural project. — Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of the candidate of cultural studies, specialty 26.00.01 — Theory and history of culture (cultural studies). National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky, Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Kyiv, 2023.

The Dissertation is a cultural study of the problem of functioning of the category “harmony” in the project space of cultural creation. Harmony is studied as a system-

creating and integrating factor of modern globalization processes. The socio-cultural dynamics of actants, actors and subjects of cultural dialogue and the transformation of systems of integration of cultural values are defined. Ethical and aesthetic determinants of the harmonization of social systems are analyzed in the system of globalization processes of modern times based on the definition of the poetic function of cultural creation in the context of rhetorical transformations of the project-model discourse.

The scientific novelty of the study of the obtained results is that the Dissertation reveals for the first time the aesthetic aspect of project strategies in the context of the globalization of culture as the formative instructions of the culture of post-modernity.

Identified generative modifiers of pre-modern, modern and post-modern systems of harmonization of cultural practices based on the development of world religions, great empires, nation states, business technologies and media culture. Design systems are characterized as a certain systemogenesis - a prediction of the social future as an eco-future. Modernization, transitology, and transformation of the cultural-historical potential of the post-communist space require a careful attitude to national traditions and a system of identification of culture-creating actors in the context of everyday, economic, political, ethical, and aesthetic culture.

The theoretical and practical significance of the obtained results lies in the study of the interpretation of the key concepts of cultural creativity, which characterize the harmonization of globalization processes as a socio-cultural project. It is harmony as a category of cultural creation, anthropological, linguosemiotic, and visual turns as interpretive paradigms of reflection on the means of harmonization of globalization processes. These are such design modeling algorithms as *dispositio*, *transpositive*, and *compositio*. The mechanisms of formation of socio-cultural systems as a certain systemogenesis, as evolution within the framework of leading design patterns and *gestalts* are determined. Globalization of culture is interpreted as a project model and symbiosis of cultural creation. Dissertation materials can be involved in the creation of educational courses and programs, in the transformation of pedagogical activities in the field of cultural practices, theory and history of culture, ethics, and aesthetics, aimed at understanding the globalization of culture as a metacultural and metaartistic phenomenon.

Keywords: culture, cultural creativity, harmony, globalization of culture, actor, subject of culture, cultural and historical potential.

Підписано до друку 02.11.2023 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура «Times». Офсетний друк.
Умовн. друк. арк. 1,3.
Наклад 100 пр.
Зам. № _____

Видавець і виготовлювач Університет «Україна»
03115, м. Київ, вул. Львівська, 23, тел./факс (044) 424-40-69, 424-56-26
E-mail: ukraina.vdk@email.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 405 від 06.04.01